

Sammanfattning

FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, och de tio barnrättsprinciperna som riktar sig till näringslivet, fastslår att alla företag har ett ansvar att minimera sin negativa påverkan på barns rättigheter i sina verksamheter och utmed sina leverantörsled.

Swedwatches rapport "Childhood Lost – Diamond mining in the Democratic Republic of the Congo and weaknesses of the Kimberley Process" (Förlorad barndom – Diamantutvinning i Demokratiska Republiken Kongo och Kimberleyprocessens svagheter) bygger på Swedwatches fältstudie i den Demokratiska Republiken Kongo, världens tredje största diamantproducent. I Kongo utvinns diamanter övervägande genom småskalig gruvnäring, så kallad "artisanal mining". Denna typ av utvinning sker med enkla redskap istället för maskiner, och ofta är många personer från samma familj involverade i arbetet. Rapporten visar på hur barn i Kongos diamantområden påverkas av utvinningen, och undersöker svenska smyckeföretags ansvar i relation till barns rättigheter utmed leverantörsledet.

Swedwatches undersökning i Kongo fann att en stor andel barn, sannolikt tusentals, arbetar i landets diamantgruvor. Barnens rättigheter kränks, och de är sårbara för en rad risker. Flickor och unga kvinnor i gruvområden är speciellt utsatta, främst för sexuellt utnyttjande och tvångsgifte. Offer för denna form av övergrepp i regionen saknar tillgång till vård och psykosocialt stöd. Arbetet i gruvorna påverkar barnens utbildning negativt och förvärrar deras möjligheter att skapa sig en bättre framtid. Kongos regering gör inte tillräckligt för att förbättra situationen. Swedwatches intervjuer vittnar om att få småskaliga gruvor har besökts som ett steg i något utländskt företags så kallade "human rights due diligence", en form av konsekvensanalys som internationella riktlinjer föreskriver att alla företag ska genomföra för att de ska identifiera vilken eventuell påverkan de har på mänskliga rättigheter och miljö utmed sina leverantörsled. Diamanters ursprung är svårt att spåra. Givet att Kongo är en av de ledande producenterna finns det en risk att andelar av diamanterna når den europeiska och svenska smyckesmarknaden. Trots detta visar Swedwatches granskning att de risker som råder kring diamantutvinningen i Kongo och andra centralafrikanska länder inte är tillräckligt redovisade för i den information som finns tillgänglig från företagen.

Swedwatches enkätundersökning av sju svenska smyckeföretag indikerar att företagens tillämpning av internationella ramverk och relevanta riktlinjer, särskilt vad gäller så kallad "human rights due diligence", är låg, trots att gruvindustrin är en högrisk-sektor utifrån ett människorättsperspektiv. Rapporten beskriver företagens ansvar såsom det definieras av FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, och andra kompletterande ramverk. Även om dessa ramverk inte är bindande enligt lag så är de globalt erkända som "mjuk lag", och de bygger på rådande lagstiftning.

De flesta svenska företagen hänvisar till Kimberleyprocessen - den hållbarhetscertifiering av diamanter som idag har störst spridning över världen. Certifieringen trädde i kraft 2003 och skapades för att stoppa de konflikter och krig som finansierades av handel med diamanter (så kallade blodsdiamanter), något som var vanligt i västra Centralafrika under 1990-talet.

Sverige är, genom EU, medlem i Kimberleyprocessen. Swedwatches rapport gör en genomlysning av certifieringen och visar att den skymmer de verkliga människorättskränkningar som existerar inom dagens diamanthandel.

Enligt den definition som Kimberleyprocessen bygger på utgör idag endast 0.1 procent av världens diamanter "konflikt-diamanter" och får därför ej certifieras. Sådana diamanter får heller inte handlas

med mellan länder som är medlemmar av Kimberleyprocessen. Certifieringen beaktar inte rådande arbetsvillkor, eller förekomst av barnarbete, under utvinningen. Detta innebär att 99.9 procent av världens Kimberleycertifierade diamanter inte har certifierats med någon tanke på eventuella kopplingar till oetiska arbetsförhållanden eller kränkningar av mänskliga rättigheter.

Utifrån resultaten av fältstudien i Kongo argumenterar Swedwatch - tillsammans med Afrikagrupperna som står bakom researchen om just Kimberleyprocessen - för att certifieringen måste förändras i grunden eller ersättas av ett mer trovärdigt alternativ.